

Socialtjänsten brister i respekt för barns rättigheter

En ny studie visar att bara en tredjedel av de barn som utreds av socialtjänsten beviljas insatser. Det beror inte på att de inte behöver hjälp, utan på faktorer i utredningsprocessen som gör att deras problem och behov inte uppmärksammas eller tas på allvar. Och på att föräldrarna tackar nej till insatser.

Olivia berättar både i förskolan och hos polisen att hennes mamma slår henne. Föräldrarna nekar och ärendet avskrivs. *Alice* anmäls på grund av problem i skolan. Socialtjänsten talar med Alice vid ett tillfälle och med föräldrarna nio gånger. Föräldrarna får stöd, men Alice lämnades åt sitt öde och hennes situation försämrades ytterligare. *Nora* anmäler att hennes styvmamma slår henne. Pappan säger att Nora är inne i en period då hon ljuger. Socialtjänsten pratar inte enskilt med Nora. *Daniel* anmäler att han är rädd för sin pappa och inte ville bo hemma. Daniel bedöms ha behov av stöd, men pappan samtycker inte och stödet uteblir.

Detta är några kortfattade exempel tagna från rapporten [Barnets resa i socialtjänsten, Det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare.](#) Barn kommer inte till tals och barns rätt till hjälp beaktas inte om föräldrarna inte samtycker.

Docent Maria Heimer vid Uppsala universitet och **Camilla Pettersson, Region Örebro** har följt 264 barn i 12 slumpvis utvalda kommuner för att få grepp om barnens väg genom socialtjänsten. Från orosanmälan till beslut, insats och uppföljning.

Studien visar att ungefär en tredjedel av barnen beviljas en insats och då kommer inte alla insatserna igång. Det beror inte på att de inte behöver hjälp, utan på faktorer i

utredningsprocessen som gör att deras problem och behov inte uppmärksammas eller tas på allvar.

Ett av de vanligaste skälen till utebliven hjälp är att föräldrarna tackar nej, med olika argument. De förnekar problem, säger att de problem som funnits är lösta etcetera. Och socialsekreterarna väljer att tro på föräldrarna, vilket förstås påverkar hela utredningen. Utredningskedjan bryts innan den startat.

Barnet ges inte möjlighet att komma till tals. I de fall utredningskedjan fortsätter lyssnar man inte på barnen. Närmare sextio procent av barnen har inte haft något enskilt samtal med socialtjänsten. En fjärdedel har inte haft några samtal alls.

Barnets eller anmälarens uppgifter tas inte alltid tas med i utredningen. Det innebär att de beslut som fattas baseras på felaktiga eller ofullständiga uppgifter.

I fall där barnet beviljas insats händer det att insatsen inte kommer i gång eller avbryts, av olika skäl.

Studien visar också att två tredjedelar av barnen återaktualiseras genom ny anmälan. Vid ny anmälan borde det förstås vara obligatoriskt att se tillbaka på och begrunda uppgifter från tidigare utredningar. Det görs inte.

Allt detta är naturligtvis både beklagligt och ytterst allvarligt.

Forskarna menar att en viktig anledning till att det blir så här är att socialtjänsten i Sverige arbetar enligt den familjeorienterade modellen och att denna står i strid med den barnskyddsorienterade. Barnets behov av stöd kommer i konflikt med föräldrars ovilja att ta emot hjälp. Det kan ligga något i detta, men om man är öppen för att barnen är en del av familjen så borde inte föräldrarnas motvilja hindra att barnen kommer till tals och tas på allvar.

Forskarnas huvudsakliga slutsats är att glappen mellan olika delar i utredningskedjan behöver överbryggas så att utredningsprocessen hänger ihop i en sammanhållen kedja.

I de rekommendationer som ges ingår följande;

Barnets egna uppgifter ska följa med genom hela utredningsprocessen. Enskilda samtal med barn ska göras till praxis.

När en insats beviljas ska barnets uppgifter alltid finnas med. Den insats som beviljas ska alltid kommuniceras med barnet och om barnet återaktualiseras ska uppgifter från tidigare utredningar beaktas.

Forskningens praktisknära ansats har gjort att utvecklingsarbete har kunnat bedrivas parallellt i de studerade kommunerna. Tillsammans har man utvecklat verktyg och arbetssätt för att öka barnets delaktighet och täppa till glappen i utredningskedjan.

Som gammal socialarbetare blir man betryckt över sakernas tillstånd och över att så lite hänt i den sociala barnvården, trots ett flöde av statliga utredningar, forskning, översyner, genomlysningar och förändringar i lagstiftningen.

Att utveckla och pröva nya verktyg och arbetssätt är förstas bra. Men grundbulten är att socialtjänstens utredare måste besitta, eller tillägna sig, den empati som krävs för att se varje enskilt barn, dess situation och behov och handla därefter. Barnet måste ses som en egen individ, med egna rättigheter till skydd och stöd. Både socialtjänstlagen och barnkonventionen måste tas på djupaste allvar. Detta gäller förstas inte bara enskilda socialarbetare utan bör vara ett förhållningssätt som genomsyrar både ledarskapet och organisationen.

Gun-Lis Angsell

Barnets resa i socialtjänsten Det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare.

Maria Heimer och Camilla Pettersson

Uppsala universitet och Region Örebro, Rapport 2023-1